

DİPLOMATİK İLİŞKİLER VE ULUSLARARASI HUKUK 1913*

Çeviri

Translation

Bülent DURGUN**

Öz

Günümüzden bir asır önce -dönemin tanığı- Uluslararası İlişkiler profesörü Alfred Lewis Pinneo Dennis tarafından hazırlanan makale 1913 yılındaki dünya konjonktürünü, Balkan Savaşları'nı, Birinci Dünya Savaşı öncesinde başta büyük güçler olmak üzere ülkelerin durumlarını, çıkar çatışmalarını ele alması ve silahlanma yarışlarının maliyetlerini incelemesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca eserin 100 yıl önce uluslararası hukuktaki gelişmelere ışık tutması açısından da araştırmacıların ilgisini çekeceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Diplomatik İlişkiler, 1913, Balkan Savaşları, Silahlanma ve Finans, Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Çin.

Abstract

The article, prepared by the Professor of International Relations Dennis Alfred Lewis Pinneo who was the witness of the epoch, one century earlier from today, is important for covering the world conjuncture in 1913, the Balkan Wars, the status of countries including the Great Powers before the First World War, particularly addressing the interest conflicts and financing the armament competition. It also enlightens the developments in international law 100 years ago that is considered capturing the attention of researchers.

Keywords: International law, Diplomatic Affairs, 1913, Balkan Wars, Armament and Finance, Europe, United States, China.

* Alfred L. P. Dennis, "Diplomatic Affairs and International Law, 1913", *The American Political Science Review*, Vol. 8, No. 1 (Feb., 1914), pp. 25-49; "Alfred Lewis Pinneo Dennis, Clark Üniversitesi Uluslararası İlişkiler profesörü, 14 Kasım'da 56 yaşındayken öldü. 1923 yılından itibaren Clark Üniversitesi'nde görev yapıyordu. 1896 Princeton mezunu olan Dennis, Heidelberg Harvard ve Columbia üniversitelerinde çalışmalarından sonra 1901 yılında Columbia Üniversitesi'nde doktorasını aldı. Bowdoin Koleji'nde öğretmen olarak göreve başladı. Chicago ve Harvard Üniversitelerinde birer yıl öğretmenlik yaptı. En uzun süre ile (1906-1920) Wisconsin Üniversitesi'nde çalıştı. Dünya Savaşı sırasında Genelkurmay Askeri İstihbarat Dairesinde yüzbaşıydı ve Londra'daki Amerikan Büyükelçiliği'nde Paris'teki Barış Konferansı'na da katılan askeri ataşe yardımcısı olarak görev yaptı. En son kitabı *Diplomaside Maceralar* (Am.Hist.Rev. XXXIV.368) idi. Diğer çalışmaları *İngiliz-Japon İttifakı ve Rusya'nın Dış Politikaları* (age, XXXIX.772) oldu. Ayrıca Devlet Bakanlığı serisi yayınlarından *John Hay*'de makalelerine devam etti. Dergiye sık sık ve değerli katkılar yapmıştır.", "Historical News", *The American Historical Review* Vol. 36, No.2 (Jan., 1931) s.459.

** Dr., (b_durgun@hotmail.com).

Savaş 1913 yılını işaret etmişti ve mezalimler kanıt gösterilerek yapılan suçlamalar ve karşı suçlamalar kanıksanmıştı. Anlaşmalar derhal yırtılarak bir kenara atılmak üzere hazırlanmış, politikalar ve niyetlerle ilgili olarak ciddi bir şekilde yapılan açıklamalar, çoğu kez beyhudeliğini ispat etmişti. Var olan uluslararası düzensizlik ve çıkan yerel ayaklanmalar da uluslararası ilişkiler üzerine rahatsızlık verici bir etki yaratmıştı. Sonuç askeri hareket alanlarının bile çok ötesinde ekonomik bir kayıp ve diplomatik gerginlikti. Ve bu şartlar yeni doğan toplumlarda ayrıcalık ve yatırım için mücadelelerin yenilenmesine neden oldu. Birkaç ülkenin siyasi liderleri dünya ilişkilerinin kararlılığında bireyin ağırlığını yenilenmiş bir değerlendirme konusu olarak zorlarken; ırkçı ve dini duygularla yoğrulmuş aşırı hassasiyetler de acı duygular canlandırmıştı.

Genel anlamda 1913 yılının problemleri tarihiydi; fakat bir kısmı henüz tam olarak tanımlayamadığımız, yakın zamanda meydana geleceği açık değişikliklerden etkilenmişti. Böylece sosyalizm ve değişik radikal düşünce formlarının uluslararası ilişkiler üzerindeki etkisi etkenlerden birisini oluşturmaktadır. Petrolün denizcilikte yakıt olarak kullanımının benimsenmesi, Panama Kanalı'nın açılması, Türkiye'nin idari yapısının yenilenmesi hakkındaki planlar ve onun kapitalist gelişimi, Monroe Doktrini hakkında yenilenmiş tartışma ve Çin Sorunu meselelerinin geleceklerinin önemi bizi burada çok ilgilendirmemektedir; fakat geçen yıla etkileri şüphesiz büyüktü. Uluslararası işbirliğinin çeşitli konularına değinen çok sayıdaki tavsiyenin gerçek değerini henüz değerlendiremeyiz ve geciken uluslararası müdahalenin değeri hala tartışma konusudur. 1913 açıkça hoşnutsuz, alaycı bir küçümseme yılı olmuştu.

Bununla birlikte daha dikkatli bir bakış, savaşın muhasım devletler kadar savaşa katılmayan ve hatta tarafsız diğer devletlerin de acı ile kazanılan savaşın bedeli ile ilgili güçlü ve yeni izlenimini vurgulayacaktır. Avrupalı seçilmiş yöneticiler geçen bahar savaşın tam karşısında bile kördüğümünden kurtulmanın bir yolunu buldular ve bölgesel anlaşmalarla ilgili uzlaştıkları kararların asaleti, karşılıklı kıskançlığın önüne geçti ve böylece daha sonra anlaşmanın yenilenmesi veya silahlı müdahale risklerini engelledi. Avrupa'nın güçlü kamuoyunun düşüncesi esasen barışçıldı ve bugün Avrupa geçen yılın olaylarını sindirmeye çabalarken tükenmektedir. 1913 yılının ekonomik durgunluğu ve 1914 yılında karlı yatırımların açılması da barışın inşası için karar alınmasına etki eden faktörler arasındadır. Bu şekilde büyük bir Avrupa çatışmasının engellenmesine yönelik bir adım atıldığı yönündeki inanç büyümektedir; her halükarda savaş korkusu artmıştır. 1912-1913 yıllarındaki bütün olaylar bir tarafa, bilhassa İngiliz-Alman ilişkileri daha dostane bir safhaya ilerlemiştir.

Ancak silahlanma gelişmeye devam eder. Bunlar için kaynak bulma zorluğu da artıyor ve sonuç olarak bunların sınırlandırılması için daha çok söylenti var. Fakat silahlanmanın artmasının kontrolündeki esas zorluk her

gücün bir artış için kendi özel nedenini öne sürebiliyor olmasıdır ve her güç ve sonuç olarak herhangi bir ittifak veya güç grupları içindeki münferit her üye azaltmanın orantılanmasında anlaşılmadıkça ve silahlanmanın bir alanından tasarruf edilerek başka bir tarafında harcanamayacak olan parayı rehin olarak koyamadıkça, hiçbir kuvvet tek başına hareket etmeye cesaret edemez. Bu sadece doğaldır. Zira, 1913 yılında hoşnutsuz, alaycı küçümsemecilik tamamen hakim olmasa da, 1909-13'ün anısı emri vakicilik olarak hatırlanmak olmuştur.

Balkan Savaşları ve Avrupa'nın Durumu

Ocak ayında Londra'da düzenlenen iki konferans, Balkan Müttefiklerinin Türkiye'ye karşı yapmış oldukları savaş nedeniyle ortaya çıkan sorunları çözmeye çalıştı. Hem Büyük Güçlerin hem de savaşan tarafların temsilcileri o dönemde barışı tesis etmekte başarısız oldular. Fakat 30 Mayıs'ta Birinci Balkan Harbi'ni bitiren Londra Anlaşması imzalandı. Fasilada, 23 Ocak'ta İstanbul'da yapılan darbe ile İttihat ve Terakki Partisi'nin tekrar gücü ele geçirmesi, 14 Şubat'ta yenilenen çatışmaları neredeyse kaçınılmaz kılmıştı. Daha sonra 6 Mart'ta Yunanlılar Yanya'yı ele geçirdi; Edirne 26 Mart'ta düştü ve son olarak İşkodra 22 Nisan'da Karadağlılar tarafından işgal edildi. Bu nedenle, bir süreliğine İstanbul'un batı eteklerindeki mevziler Türkiye'nin Avrupa'daki ileri karakolunu oluşturuyordu. Müttefikler arasında, ele geçirilen yerlerin paylaşılması gündeme geldiğinde Arnavutluk Sorunu ve tartışması da hassas bir konu haline aldı.

Aralık 1912'de Rusya ve Avusturya uğursuzca silahlandığında Arnavutluk Meselesi zaten önemli bir etkendi. Arnavutluk Karadağ, güneyde doğrudan Slav çıkışı sağlamayı isteyen Sırbistan ve kuzeybatıya genişlemek isteyen Yunanistan'ın karmaşık toprak taleplerinin içinde yer alıyordu. Avrupa'nın Adriyatik ve Akdeniz sahillerinde deniz ve ticaret gücü için Avusturya ve Rusya arasındaki rekabet daha büyük sorun olarak ufukta belirirken çıkarların çatıştığı bölgedeki dini ve etnik farklılıklar, sonuçta diplomatik alanda piyon haline geldiler. Aralık ayında, güçler özerk bir Arnavutluk devletinin kurulmasını tavsiye ettiler ve Mart'ın sonlarında Avusturya ve Rusya İşkodra ve Draç (Dures)'ı da içine alan kuzey ve kuzeydoğu sınırları konusunda anlaşmışlar. Fakat kararı zorlamak üzere büyük güçlerin ultimatomu ile yüz yüze kalan Karadağ, "normalde acil öneme sahip olmadıkça iş yapılmayan Paskalya zamanını kutladıklarını" ifade etti. Aynı zamanda Rusya'da Slav yanlısı büyük gösteriler de ortak politika olan Avrupa Uyumu'nu tehdit etti. Fakat Karadağ'ın denizden ablukası ve 14 Mayıs'ta İşkodra'nın Müstareken işgali Avrupa'da tansiyonu yatıştırdı. Güney ve doğu sınırlarının çizilmesindeki gecikme ve en azından etnik dağılıma uygun olarak taleplerini karşılamak üzere katılmaları gereken teklif, Sırp ve Yunanlıları sonbaharda etnolojik taleplerini gerçekleştirmek maksadıyla askeri faaliyete sevk etti. Ancak 19 Aralık'ta Uluslararası Arnavutluk Sınır Tespit

Komisyonu çalışmalarını tamamlayarak, Wied Prensi William'ın hükümdar olduğu uluslararası otoriteye bağlı yeni tarafsız bir devletin kurulduğunu rapor etti. Böylece Arnavutluğun devam eden düzensiz durumuna rağmen Avrupa daha büyük bir savaştan kurtarıldı.

Bununla birlikte bu çözüm, Bulgaristan hariç bütün müttefikleri savaş öncesi anlaşmalar veya askeri başarılar sayesinde ele geçirilmesi umut edilen arazilerden mahrum bıraktığından büyük ölçüde İkinci Balkan Harbinin çıkmasından sorumluydu. Balkan ittifakının amacı ve kaynağı hala bir dereceye kadar anlaşılmayacak şekilde çapraşıktır; fakat bu koşullarda Avrupa'nın 1912-1913 yıllarındaki genel durumu ile ilgili ipuçları da yatabilir. Her halükarda 1887 yılında imzalanan Üçlü İttifak Anlaşması'nın güncel halinde ifadesinden anlaşıldığı üzere Avusturya'nın Balkanlardan bir toprak kazanımı halinde İtalya'ya tazmin edici bir bedel ödenmesi muhtemeldi. 1909 yılında Almanya'nın Rusya'ya karşı tutumu Avusturya'nın Bosna-Hersek'i resmi olarak ilhakını destekledi ve 1911'de İtalya Trablusgarp'i işgale başladı. Bu Fas ve Congo bölgelerine yönelik Alman politikalarının İngiltere ile Fransa'nın en büyük endişelerini oluşturduğu, İran'ın durumunun bir Rus çıkar alanı olduğuna karar verildiği ve Türkiye'nin iç sorunlarla yüzleştiği bir döneme rastlamıştı. Fakat, İtalya'nın hareketini takiben iki hafta içinde, Bulgar ve Sırp temsilcilerinin, dış kışkırtmaların da etkisi ile ilk Balkan Anlaşmasını konuşmak üzere 11 Ekim'de bir demiryolu vagonunda buluşmuş olmaları mümkündür.

Farklı bir siyasi görüş şimdiden güçlü bir unsur olarak katıldı. Bu da M.Trikopis'in 1891 yılındaki Yunan-Bulgar İttifakı fikrinin M.Venezelos tarafından canlandırılmasıydı. Ve Sırbistan'da, 1908'de İstanbul'daki ilk devrim dalgasıyla belki daha sonra Almanlaşmanın ağırlığına karşı bir denge unsuru olmak üzere Türkiye'nin de dahil olabileceği düşünülen fakat sonraki yıllarda Genç Türk Politikalarının karakterinin böyle bir düşünceye engel olduğu, bir Balkan Konfederasyonu fikri vardı. Sırbistan hala Avusturya karşıtı diplomasisini sürdürürken Türkiye ile dostane ilişkilerine devam etti. Zaten hem Avusturya hem Türk karşıtı olan Karadağ, 1911 yılının hem Temmuzunda ve sonbaharında ekonomik genişleme maksadıyla Rusya'ya sesleniyordu. Rusya 1909'u göz ardı ederek, Viyana veya İstanbul'a taarruz edebilecek bir Balkan Konfederasyonu'na yardıma hazırды. Türkiye'ye karşı başarılı olması halinde böyle bir birleşme, her halükarda Slav bölgelerinde Avusturya nüfuzunun ilerlemesine engel olacaktı. Geçenlerde Le Matin'de yayınlanan ve henüz yalanlanmayan, gizli bir anlaşmaya göre, Ruslar Balkan müttefikleri ile askeri malzeme tedariki, Avusturya'nın askeri planları hakkında bilgi vermek, Balkan ülkelerinin Avusturya ile bir savaşa girmesi halinde müttefiklerin Türklere ve Rumenlere karşı güvenliğinin sağlanması konusunda 1912'de anlaştı. Böylece Ocak 1913'te Balkan Müttefikleri, Türk topraklarının paylaşılmasını sağlayan 13 Mart 1912 gizli Sırp-Bulgar anlaşması, 25 Eylül 1912'de yapılacak gizli bir kongre ile Türkiye'ye karşı bir saldırı anlaşmasına dönüşecek olan ancak

Türkiye'den elde edilecek kazanımların paylaşımını içermeyen 29 Mayıs 1912 tarihli gizli Yunan-Bulgar Savunma anlaşması ile hali hazırda bağlanmışlardı. Müteakiben yapılan bütün tarafların ikili taahhütlerinin hiçbiri siyasi ek koşul içermedi, fakat 25 Eylülde yapılan kongrede yer alan muğlak bir ifade, Doğu Trakya'da Rusların asker bulundurma hakkına dayanak oluşturuyor gibidir. Böylece birlik muhtelif sebeplerden başladı ve kronolojik olarak Yunanistan, Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan ve Rusya her biri kendi amacına yönelik olarak kendi sebebini oluşturdu. Bunlar Çar Ferdinand'ın "Gizemli Yılları"na bazı katkılarıdır.

Bu anlaşmaların yetersiz olduğu kadar kesin hükümleri doğrultusunda Arnavutluk Çözümünün önemi aşikardır. Avusturya tarafından dikte ettirilen bu uluslararası çözüm uğruna, Türk topraklarının dağıtılması hakkında Sırp ve Bulgar arasında yapılan düzenlemeler ihlal edilmiş, Yunanistan ve kısmen Karadağ hayal kırıklığına uğratılmıştı. Böylece 30 Mayıs 1913 Londra Anlaşması, Türkiye'ye karşı muzaffer bir sınırı teyit etmesine rağmen maalesef müttefikleri de zorlu sorunlarıyla baş başa bıraktı. Ve Balkan İttifakının dağılmasına neden olan ve genel durumu etkileyecek ilave etkenler vardı. Bunların kasvetli özeti; Romanya'nın doğal tazminat talebini, Selanik ve Kavala'nın sırasıyla Yunanistan ve Bulgaristan'a hisselerinin pay edilmesi ile ilgili önerilerin zail olmasını, bazıları Türklere karşı yapılan Trablusgarp Harbi sonunda İtalyanlar tarafından elde tutulan Ege Adalarının dağıtımı konusunda son sözün söylenilmesi hakkında büyük güçlerin şartlar öne sürmesini içerir. Eski kanın ıslattığı Balkan toprakları politik ve dini kıskançlıklar için de verimliydi ve Romanya, Bulgaristan ve Sırbistan'da yerel liderlerin şiddetli rekabeti ulusal dış politikaların uygulanmasında kritik anlarda keskince tepki gösterdi. Balkanlardaki askeri başarıların tarihi sarhoşluğu ve Avrupalı her büyük gücün İstanbul'a yönelik farklı politikaları müttefiklerin savaşını neredeyse kaçınılmaz hale getirdi. Temmuz başlarında Çar II. Nicolas'ın çabaları bile savaşı engellemekte başarı sağlayamadı. Aslında bunlar, Bulgar askeri hareketlerini yavaşlatıcı etkileri ile genel sonuca katkı sağladılar. Böylece Sırbistan, Yunanistan, Karadağ ve son olarak Romanya tarafından Bulgaristan'a yapılan taarruz başarılı oldu ve Türkler tarafından yapılan esnek ve çabuk bir hamle Edirne'yi İslam için kurtardı. Bu olaylar Londra Anlaşmasını bir çeşit paçavra haline getirdi. Bu nedenle belgesel anlamda Balkanlarda barış büyük oranda 10 Ağustos'ta Bükreş'te imzalanan ve sınırları sükunet içindeki Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'ın lehine yeniden çizen anlaşmaya dayanmaktadır. Karadağ az kazanım elde ederken, Bulgaristan olumlu fakat umutlarını kırıcı bir kazanç sağladı. 29 Eylül'de Türkiye ve Bulgaristan arasında imzalanan İstanbul ve 13 Kasım'da Yunanistan ve Türkiye arasında imzalanan Atina anlaşmaları, Sırbistan ve Karadağ geçen Mayıs ayından beri Türkiye ile savaş halinde olmadığından, diplomatik çemberi köşelendirerek ödeşmeyi sağladı. Girit sonunda ve resmen 14 Aralık'ta Yunanistan'ın oldu; bununla birlikte Ege Adaları'nın tanzimi Avrupa Konseyi'nin önünde kaldı.

Aralık sonunda İngiliz hükümeti İmroz(Gökçeada) ve Tenedos (Bozcaada) hariç olmak üzere, işgal edilen adaların Yunanistan'ın elinde kalmasını önerdi. Aynı zamanda İtalya 1912'de imzalanan Lozan Anlaşması ile elinde bulundurduğu, anlaşmanın diğer hükümleri gerçekleşince Türkiye'ye devredeceği adalardaki kontrolüne devam etmektedir. Bu nedenle halihazırda bu konuya dahil olan güçler Alman ve İngiliz medyasında daha önce "bir Avrupa Ruhu" ifadesiyle neyin adlandırıldığıнын eksikliğini çekmektedir.

Bu konuların hepsini etkileyen Asya Türkiye'si, İran ve Arabistan'ın gelişmelerinde finansal ve diplomatik avantaj elde etme mücadelesi de vardır. Ermeni reformları ve Türkiye'deki Genel İdari reformlar Avrupa'nın hem insan hakları hem de askeri bilimlerinin ilgi alanına girmektedir. Çünkü Balkanları unutulabilirsek, Doğu Asya hakkında yeni bir huzursuzluk dönemi ile yüzleşmeliyiz.

Arabistan, İngiltere'nin İran'ın Körfez bölgesinde, düzeni yaymak üzere yerel ayrıcalıklarının uygulanması için geniş bir zemin sağlıyordu. Aslında hem burada hem de Hindistan ve Mısır'da tedirgin Müslümanların tutumları, en büyük Müslüman güç olan Büyük Britanya için emperyal bir endişe kaynağı oldu, Türkiye'nin kısmetinde bulunan Ortodoks İslam'ın sempatik çıkarlarını karşıladı. Fakat böyle bir bağlantı içinde İngiliz siyaseti İran ve Bağdat demiryollarındaki çıkarlarına da ulaşır. Hatta geçen bahar Berlin'de Türkler ve İngilizlerle birlikte Fransız-Alman temsilcilerinin yer aldığı görüşmeler yeni bir şekil aldı ve bunların sonuçları bütün Alman-İngiliz sorununu etkileyecek. Bununla birlikte, yalnızca hükümet otoritesini değil aynı zamanda aşiret otoritesinin de tükendiği güney İran'daki vahim koşullar, Trans-İran Demiryolu projesindeki yenilenmiş çıkarı harekete geçirdi. Orta İran'da düzeni sağlamaya çalışan İsveç ve Amerikan jandarma subayları, kısmen Büyük Britanya'nın Hindistan'dan bir askeri hareket gerçekleştirmesini reddetmesi nedeniyle artan zorlukta bir görevle karşı karşıyaydılar. Bu nedenle İran konusunda İngiliz-Rus ilişkileri resmi olarak sakindi ve "İran konusunda iyimser olmak hiç de tercih edilen bir hastalık değildi."

Osmanlı İmparatorluğu'nda Asya'daki kuvvetleri toplamak hala hem iç hem de dış yıkıcı kuvvetlerin etkisine maruzdu. Bazen onları ayırmak da zor. Fakat Suriye'de ayrıştırıcı ve yabancı baskı, atmış yıldır bekleyen uluslararası yetki altında Lübnan anayasası ile ilgili bir reform elde etti. Beyrut vilayetinde Arap milliyetçiliği ve Makedonya'dan Anadolu'ya dönen binlerce subay ile sürgün edilmiş resmi görevliler, idari denetimdeki planlarda yabancı çıkarlarının korunmasının muhtelif bölgelerde yabancı genel müfettişler sistemi vasıtasıyla yapılmasını mecbur kılmıştı. Onların otoritelerinin dereceleri bir başka Ermeni katliamları serisi ihtimalinin de belirleyicisi olabilir. Fakat Balkan diplomasisinin ortalarında ve Avrupa Uyumu'nun azamisi denenirken, müstakil güçler imtiyaz için kendi özel görüşmelerine başladı. Bu tedbirlerin her iki Balkan Harbi'nin safhalarına ve Avrupa'nın durumu üzerine etkileri muhtemelen

şimdilik hesap edilemez. Türklerin demiryolu yapımı ile ilgili olarak Rusya, Almanya ve Fransa ile birbirini takip eden şekilde imzaladıkları anlaşmaların niteliği şeffaf olmadığı gibi İtalyanların, teklif etmiş oldukları Antalya hattına yönelik menfaatleri de açık değildir. Fransız himayesinde Türkiye'ye yapılan borçlanmanın Suriye'deki Fransız çıkarlarının bir uzantısı olduğu açık bir hale gelmiştir. Aslında bu konular zaten Filistin'deki eğitim ve Fransız donanmasının Levant sularındayken Paskalya Yortusundan önceki Cuma kutlamalarına devam etmesini ihtiva eden Fransız özel talepleri ile bağlantılı idi. Kuzey Anadolu'da yol yapımı ile ilgili Rus sözleşmesi Ermeni reformları ile ilgili bir planı da içermektedir. Alman ekonomik taahhütlerinin sürdürülmesini, Türk ordusunun yeniden yapılandırılması kapsamında Alman İslah Heyetlerinin atanması izledi ve İngiliz Armstrong-Vickers grubu donanmanın yeniden yapılandırılmasına henüz başlamıştı.

Aynı zamanda Aralık ayının sonunda Avusturya ve Sırbistan hala Sırbistan demiryollarının ücretleri konusunda tartışıyorlardı ve Yunanistan'ın Selanik'ine kadar olan Doğu Hattının kontrolü önemli bir müzakere konusuydu. Fakat Avusturya Bulgaristan'a finansal olarak yardım ederken, diğer taraftan da Romanya ile daha iyi ilişkiler kurmak üzere dikkatli bir plan uygulanmaktaydı. Balkan sonucu en iyi ifade ile "bir çeşit barış"tı. Fakat bütün bu ayrı ayrı müzakereler Rus başbakanın son fikrinde şu şekilde edilmektedir: "Biz bir birine karşı güç grupları oluşturmanın bir faydası olduğuna inanmıyoruz." Balkan Konfederasyonu rekabetin huzurunda çöktü; sonuç bir ittifak veya bir hegemonyadan öte dengeye zorlanmış bir çabadır. Böylece İngiltere ve Rusya'da en son Almanların Alsace-Lorraine'deki Zabern hadisesi hakkındaki provokasyonuna karşı bir Fransız rövanşı hakkında küçük konuşmalar vardı. Avusturya siyaset yazarları Almanya'nın Avusturya'nın bazı politikalarını destekleme konusundaki ihmali konusunda rahatsızlık duyuyorlardı ve Adriyatik'te İtalya ve Avusturya uzlaşmış değillerdi. Başka bir ifadeyle ittifaklar ve antantlar her ne kadar devam etse de, Tanca (Fas) uluslararası bir hale gelmekte ve İngiliz-Fransız birliğine doğru bir İspanyol dostluğu gelişmekteyse de ayrı politikanın gücü gittikçe artan önemli bir kaygıdır. Bu barış sağlayamayabilir; aslında mevcut anlaşmalarla bağlantılı olan benzer yönelimler savaş ihtimallerini genişletebilir. Ancak bu yılın deneyimlerine ve temelleri 1901 yılında atılmış olan 1913 görüşmelerinin raporlanmış güncellemelerine dayanarak, yapılan görüşmelerin meyveleri kısaca Almaya ve İngiltere arasındaki anlaşmada görülebilir. Böylece Sir Valentine Chirol'un yetkisiyle, daha sonraki nüshaları Japon hükümeti tarafından geçenlerde yasaklanan Kont Hayashi'nin raporu üzerine önemli mütalaası, İngiltere ile uzlaşmayı düzenleyen, ayrıca Amerika'yla ilişkileri de içeren bir anlaşmanın da dahil edildiği, Alman tasarısı. Geçen Temmuzda Berlin'de yapıldığı söylenen gayri resmi görüş alışverişi daha sonra San Francisco Fuarı'nda "ahlaki temeller"e dayandırarak İngiltere veya Almanya'nın paylaşımını resmen yasakladı.

Silahlanma ve Finans

Birinci Balkan Harbi Avrupa'nın silahlanmasını hızlandırdı. Böylece tarafsız ülkelerdeki vergi yükümlüleri omuzlarında mali yük ve kendi paylarına düşeni derhal hissettiler. Değerlerde büyük bir düşüş vardı; para piyasaları büyük bir depresyondaydı ve özellikle Avusturya'da insanlar stok yaptıkça artan büyük bir ticari kayıp mevcuttu. Avusturya'da ayrıca genel seferberlikten kaynaklanan beklenmedik bir maliyet vardı. Bu politik, askeri ve ekonomik baskılara kamuoyunda ve diplomatik politikada reaksiyon hem güçlü hem de karmaşıktı. Böylece geçen iki yıl içinde resmen barış içinde olan ülkelerin ordularında büyük artışlar vardı.¹ Rusya'nın durumunda 75,000 kişilik bu artış; geçen baharda yapılarak Ekimde yürürlüğe giren piyadenin üç yıllık yasal süresini üç ay daha arttıran düzenlemeden açıkça bağımsızdır. Harp Dairesi geçenlerde bu değişikliğin "Batı Avrupalı güçlerin ordularındaki artışlara karşılık atılan adımlarla ilişkili olduğunu" ve üç yıllık yetişmiş askerlerin Ocaktan Nisana kadar orduda tutularak Kasım ayında veya biraz daha sonra katılış yapan acemilerle birlikte orduyu, yılın yaklaşık yarısında 350,000'e çıkaracağını ifade etti. Hedef şimdiye kadar en zayıf olduğu zaman, yani Kasım-Nisan arasında orduyu kuvvetlendirmektir. Bu politika benzer koşullarda diğer ordulara da uygulandığında 85.000 kişi daha arttıracaktır. Rusya'nın bu istisnai durumu, onun kendisini fazla zorlamadan bu artışı kaldırmasını sağlayabilir. Zira dünya siyasetinde zamanın en önemli konularından bir tanesi Rusya'nın ekonomik kurtuluşudur. 1900'den beri dış ticaret kazancı yaklaşık olarak ikiye katlandı, sekiz yıl içinde üretim karlarının toplamı %40 arttı. Devlet gelirleri beş yıl içinde %20'den ve aynı dönemde bankalardaki mevduatlar da iki katından fazla arttı. Yerel kaynaklarla nüfusu arttırmak ve tarımı canlandırmak Rusya'ya aktif bir siyasi politika izleme imkanı sağlar. Ve siyaset silahlanmayı kararlaştırır.

Avusturya-Macaristan'a gelince Balkan Harbi esnasında askeri hazırlıkların maliyeti basitçe \$75.000.000'dan fazlaydı. Bu nakit parayı tek seferde finanse etmek mümkün olmadığından ve henüz tüm bütçe değerlerine erişilemediğinden, bu konudaki ilk beyanatlar en zararlı olanlarıdır. Bununla beraber yeni kabul edilen askeri kanunlar sonuçta eğitilmiş asker sayısını toplam 600.000'in üzerinde tutmayı hedeflemektedir. Bu nedenle Kuzey Amerika'nın genç erkekleri tehlikeli bir şekilde çekerek tüketmesi, Viyana'daki askeri otoriteleri Kanada Pasifik'in temsilcisini tutuklamak üzere harekete geçirdi. Fakat her iki Rusya ve Avusturya-Macaristan'ın durumunda da henüz Donanma'nın genişletilmesi konusuna değinmedik.

1913 Alman askeri kanunu planı ilk galip gelendi. Onun prensipleri Ocak ve 28 Mart'ta (Edirne'nin Bulgar ve Sırp tarafından ele geçirilmesinden iki gün

1 Rusya 75,000; Avusturya-Macaristan 58,505; Fransa 183,715 (oylanmış); Almanya 38,372 ve 136,000 (oylanmış).

sonra) kararlaştırıldı, "Balkanlarda meydana gelen Avrupa'daki güç dengelerini değiştirdiği" resmen ilan edildi. Sonuç olarak "nüfusumuzun imkan sağladığı kadar" savunmamızı yapmak "bizim en ulu görevimizdir." Bu nedenle 1912 Askeri Kanunu üzerinde çalışılmakta acele edildi ve 1913 kanunu teklif edildi ve kısa sürede yürürlüğe girdi. Hep birlikte ordunun barış gücünün nüfusa oranını % 0,83'den %1,02'e yükselttiler. Yeni kanun, Reichstag'ın söylediği gibi "askeri eğitimin yüzü suyu hürmetine" yıllık olarak kullanılabilir 63.000 aceminin çağrılması anlamına gelmektedir. Bu iki kanunun önemi, bu iki kanunun sonucunda meydana gelen artışın, 1873-1911 yılları arasında Alman askeri kanunlarının tüm serisinin meydana getirdiği toplam artışlara neredeyse eşit olduğu değerlendirildiğinde anlaşılabilir. 1913 artışının yıllık tekrar maliyeti \$45.000.000'ın üzerindeyken, başlangıç maliyeti açıkça \$247.000.000'ın üzerindedir. Sonuç özel mülkiyete yüklenerek para ve asker toplamak, bir *savunma katkısı*, ve ayrıca mülkiyet vergisinde bir artıştır. Bir başka özellik de imparatorluk altın savaş kasasını \$30.000.000'dan \$60.000.000'a çıkarmak ve \$30.000.000'lık ek bir gümüş fon oluşturmaktır. Ani savaş seferberliği ve kredinin ani çöküşü büyük çoğunlukla başat hareket ederler ve Almanya ikisi için de hazırlıklı olmayı ümit eder. Bu nedenle, genel kanı, orta Avrupa'da kısa sürede 2.000.000'dan fazla eğitilmiş asker artışının olacağı yönündedir. Bu düzenlemeler yılın en önemli uluslararası sonuçları arasındadır. Fransızların Almanların arttırımına cevabı da amaçta aynı fakat yöntemde farklı idi. Fransızların ulusal savunma için fedakarlıkları, bütün dünyada olduğu gibi, askeri hizmetin bir yıl uzatılmasıydı. Birleştirilmiş olarak süre, yirmi bir yerine yirmi yaşına çekilerek, üç yıla uzatıldı. Bu durum, ordunun barış gücünü Almanya'daki 865,000'e karşılık 673,000'e yükseltecek. Yıllık ek \$35,000,000 ile birlikte doğrudan maliyeti \$186,000,000 olarak tahmin edilmektedir. Bu tekliflerin, şu anda 75,000 kişilik gücün bulundurulduğu Fas'a yapılan operasyondan kaynaklanan yaklaşık \$80,000,000'lık bütçe açığının bulunduğu bir zamana isabet etmesi bir talihsizlikti. Fransa'nın bugünkü karmaşık finansal durumda kesin rakamları vermek neredeyse imkansızdır fakat 17 Aralık'a kadar giden tahminlere göre tahminen 1913 için \$41,000,000'lık ilave bir bütçe açığı var ve finans uzmanı Senatör Gervais'e göre önümüzdeki birkaç yılın bütçe açıklarını, olağan ve olağanüstü bütçeleri dikkate alan tahminler ışığında Fransa'nın ulusal maliyesinin yeniden sağlıklı bir temele oturtulabilmesi için \$800,000,000'a ihtiyaç duyulacak. Fakat 2 Aralık'ta bakanlığı yıkan son sorun tamamıyla bu değildi. \$260,000,000'lık bir iç borç önerdiler ve bu hisselerin müstakbel gelir vergilerinden muafiyetini garanti altına almaya çalışırken hezimetle uğradılar. Yeni bakanlıkta M. Caillaux bir gelir vergisi öneriyor ve bir şekilde üç yıllık askerlik kanununu finanse etmek zorunda. İki partili koalisyon beklentisi ile şimdiye kadar ulusal güvenlik konusuna değinilmiyor.

Fakat Fransa'nın ihtiyaçlarına ek olarak, Rusya demiryolları için sermayeye ihtiyaç duyuyor, bazı muhasım devletler para için feryat ediyor ve

Türkiye ile Çin her ikisi de finansman için büyük imtiyazlar dağıtıyor. Dahası bu yeni Fransız bakanlığı radikal ve sosyalisttir ve Fransız bakan M. Caillaux, 1911 **Agadir** darbesi sırasında başbakandır, kendisine ittifakları güçlendirmekteki istekliliği ve kesinlikle daha dostane Alman ilişkileri için bazılarınca itimat edilmektedir. 1913 yılının sonlarındaki ihtimaller bize özellikle Balkan mücadelesini “lokalize” etme açısından gayretin başarısız olduğu fikrini verir.

Donanma bütçeleri genellikle bazı askeri bütçelerde olduğu gibi böyle ani değişiklikleri bize göstermez. Fakat aşağıda sunulan sıkıştırılmış veriler² de vergi mükellefinin üzerindeki yıllık yükü gösterir. Ve bu filolar aynı şekilde hem savunmada hem de taarruzda politikanın enstrümanlarıdır. Her halükarda, potansiyel veya fiili değişik uluslararası ihtilaflar donanmanın silahlanması ile yakından ilişkilidir. Rus donanmasının yeniden yapılandırılması, Avusturya ve İtalya’nın Adriyatik’teki pozisyonları, Ege ve Akdeniz’deki değişiklikler, İngilizlerin Batı Hint Adaları’ndaki çıkarları, sömürge donanmaları sorunu, özellikle Avusturyalıların “Beyaz Adamın Pasifiği” “White Man’s Pacific” talepleri açısından Panama Kanalı’nı imkanları, petrolün deniz araçlarında kullanımı açısından artan değeri ve “Donanma Tatili” “Naval Holiday” teklifi de dahil hepsi 1913 yılının konularıdır. Seçim olarak biz “Donanma Tatili” ni ele alıyoruz.

Churchill Şubatta ve aynı şekilde Ekimde, İngiltere ve Almanya’nın işbirliğiyle, bir kısım geminin başlatılmasını bir yıl erteleyecek bir anlaşma ile donanma harcamalarının azaltması teklifini samimi olarak yineledi. Ekim teklifi, her zaman Almanya ve İngiltere’nin anlaşması halinde diğer güçlerin mevcut donanmalarını kıpırdatmadan durduracak şekilde ikna edilmesi koşuluyla eğer Almanya birinci sınıf iki geminin yapımını başlangıcında bir yıl ertelerse, İngiltere’nin de aynısını dört benzer gemi için yapmasıydı. Bu nedenle, bu sorun “bütün Avrupa”nın sorundur; fakat Aralık ayında “Donanma Tatili” Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi’nden 317’e karşılık 11 oy ile kabul edilen bir kararla geçti.

Bununla birlikte, Avrupa dilinde böyle bir teklif ilk olarak, yakın tarihte genellikle güçlkle akıllıca bir ihtimal olan, farklı gruplara dağılmış güçlerin,

- 2 İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletlerinin kullandıkları üç farklı mali yıl, bazı donanma bütçelerindeki çeşitli küçük eklemeler; yeni binalar için oylanmış miktarı alma mecburiyeti ve bu miktarın hukuki temel oluşturmasından dolayı verilen yılda harcanamaması gibi nedenlerle karşılaştırma amaçları için bu rakamlar tamamen tatmin edici değildir. Aşağıdaki rakamlar 1913 ile başlayan mali yıl için milyon dolar olarak verilmiştir.

	İngiltere	Fransa	Rusya	Almanya	Avusturya	İtalya	Japonya	ABD
Toplam Donanma Harcamaları	235	104	121	115	30	50	48	147
Yeni Bina ve Silah Sistemleri	80	44	59	55	16	(a)	17	36

- (a) Rakamlara erişilemedi. Her halükarda İtalya hâlihazırda savaşta ve olağan dışı bir durumda olduğundan, ordusunun bütçesi yapılmamıştı. Diğer bütün güçler barış içindeydi.

“müzakere”sini ihtiva eder. Dahası donanma bütçesinden tasarruf edilecek para başka askeri hazırlıklar için zorlamanın yerini alabilir veya tahkimat ve kara kuvvetlerinin arttırılmasında kullanılabilir. Bir ada devleti için deniz kuvveti ile kara sınırları olan bir ülke için askeri güç kolaylıkla müşterek bir eşitliğe indirgenemez. Her halükarda en iyisi yalnız bırakılması gereken genel tartışma konularının karşılıklı şikayete neden olma ihtimali vardır. Ve fikrin genel bir hoşnutsuzlukla karşılandığı Almanya özelinde, küçük bir etkisi olmakla beraber neredeyse denizcilik inşaat firmalarıyla anlaşma haline gelen programı tanımlayan mevcut donanma kanunu 1920’ye kadar sürer. Bu nedenle şimdiye kadar bu fikir başlı başına çok ilginçtir.

Fakat genel olarak geçen yıl silahlanmaların tahsisatında müthiş miktarlar gözlemlendi. Yükselen eleştirilere neden oldular ve bir yıllık mali buhranda bu tahsisatlar para piyasalarında mahzurlu tepkiler oluşturdu. Diğer zorlamalarla bağlantılı olarak ulusal mali yöntemler, doğrudan vergilerin artışına yöneliyor. Bu hareket savaşta olmayan ülkelerde bile diplomatik hareketler ve silahlanmanın maliyetini maliyecilerin masasına ve ortalama gelir sahibi vatandaşın kapisına serdi. Bu yüzden genel uluslararası durum, refah temelinde görece fakir vatandaşların kişisel ilgisi haline gelme eğilimindedir. Kişisel askerlik hizmeti mecburiyeti başka bir meseledir. Fakat iş gücü sırasını beklerken, yakın geleceğin beklentileri burjuvazinin ve bankacıların sırtına vurulmuştur.

Uzak Doğu

Çin’de sivil otoritenin, dış politikanın ve maliyenin zorunluluklarını muhafaza hep üçlü birlik oluşturmuştur. 1913’te her yerde olduğu gibi burada da yerel ve uluslararası sorunlar damgasını vurmuştur ve Çin Parlamentosunun geçen Nisan ayındaki ilk toplantısının hemen ardından mevcut sorunların tarihi karakterleri netleşti. “Güzel Tatil” dönemi, geçen Nisan’dan beri Pekin’e karşı güney bölgelerdeki isyanda merkezi yönetimle yerel otoriteler arasındaki mücadelede çökmeye başladı. Bu isyan bastırıldı ve Kasım ayında Başkan Yuan Shih-Kai gerçek anlamda diktatör halinde geldi.

Bununla birlikte, bu hareketler Moğolistan’daki Rus ilerlemesine ve Tibet’teki İngiliz etkisine karşı olan radikal lider Dr. Sun Yat-Sen’in önceki protestolarına uzanır. Moğolistan’da Rusya’ya özel imtiyazlar sağlayarak otonomi veren Rus-Çin anlaşmasının yayınlanmasından sonra, Moğolistan’ın Khutukhtu’su ve Tibet’in Dalai Lama’sı 21 Ocak’ta bir ittifaka girdi. Rus anlaşması Çin’de oldukça eleştirildi ve daha geçen Kasım’da karşılıklı açıklamalarda anlaşmanın temellerini oluşturan maddeleri kararlaştırıldı. Dış Moğolistan gerçekten Rusya’nın himayesine girer fakat arazinin tanımlanması daha sonraki müzakerelere kalır. Tibet sorunu daha yavaş gelişti; fakat Kasım’da Simla’da yapılan bir konferansta İngilizler Tibet’in Çin Hükümeti’ne karşı yönelttikleri

ne otonomi ne de maddi taleplerine itiraz ettiler. Aynı zamanda afyon anlaşmasının ihlal edildiği iddialarına yönelik İngiliz yakınmaları sık sık vuku buluyordu. 1 Ocak 1913'e kadar 30.000 sandık afyonun anlaşma limanlarına yığıldığı iddia edildi ve \$35,000,000'lık Hindistan afyonunun Çin Hükümetince reddedilmesinin Çin'deki gayri resmi yerel afyon üretimindeki artışla üst üste gelmesi öfkeye neden oldu. Fakat bütün bu konular finans ile bağlantılıdır. Şubat ayındaki \$3,750,000'lık Londra'dan yapılan borçlanma sadece geçici bir çare idi. Dr. Sun Yat-Sen'in Çin Parlamentosundaki partisi, Başkan Yuan Shih-Kai'nin Nisan ayında müzakere ettiği borcu reddederek ona zarar vermeye çalıştı. Beş gücün himayesinde bankalar tarafından sağlanan \$125,000,000'lık bir boçtu. Zaten 18 Mart'ta Başkan Wilson bu borçlanmanın şartlarını reddetti ve Amerikan katılımı bitti. Altı güçten oluşan konsorsiyum içindeki bu çatlağı Eylül ayında İngiltere'nin çekilmesi izledi. Böylece bu siyasi finansman sendikası çözüldü. Çin'in mali politikalarından kâr arayan uluslararası rekabet artarken bağıllık ve şeref kaybı oldu. Kozmopolit finans dönemi sona erdi. Bu Deutsch-Asiatische ile (İngiliz) Hongkong ve Shanghai Bankalarının oluşturduğu ikili ittifakla 1895 yılına kadar dayanıyordu. Daha sonra Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Japonya da gruba kabul edildiler. Bununla birlikte \$125,000,000'lık borcun taksitlendirmeleri yapıldı ve beş güç, genel idari hizmetler için borç verme konusunda hala birlikte hareket edebilirler. Fakat ABD ve İngiltere'nin çekilmesi bütün güçleri kendi vatandaşlarını demiryollarının finansmanı veya diğer imtiyazlarda desteklemek konusunda serbest bıraktı. Bu yüzden hükümet ciddi mali zorluk içindeyken, Pekin'de imtiyazlar için mücadele yükselen bir akımdır.

Merkezi hükümet, eyaletlerden vergi toplayabilmek için güçlü olmalıdır fakat mevcut gücü ciddi oranda dış mali yardıma dayanmaktadır. Ama dış borçlar, ödenmediği takdirde ciddi siyasi sorunlar teşkil edebilecek gelirlerin rehin olarak gösterilmesini talep edebilir. Bir imtiyaz durumunda yeni bir isyan ihtimalinden dolayı, muhafaza sorunu aynı derecede tehlikeli olabilir. Amerika Birleşik Devletleri bu nedenle Amerikalılar tarafından yapılacak siyasi müdahaleye kuvvetli bir şekilde karşıdır fakat girişimciler tarafından yapılacak doğrudan taahhütlerle ilgilidir. Yakın zamanda İngiliz ve Rus kaynaklarınca da kanıtlanan Çin'deki son gelişmelerde Amerikalıların faaliyetlerinde diğerleriyle birlikte politikanın da büyük tesiri bulunmaktadır. Fakat Avrupalı Güçler açısından genel sorun, geçmişteki özel etki sahası taleplerine dönmeye yönelmektedir ve zaten Aralık'ta Almanlar iki farklı hattı inşa ederken, önemli bir demiryolunun yapımının bir İngiliz firmaya verilmesine dair sözleşme onaylanmıştı.

Çin ve Japon ilişkileri karmaşıktı çünkü Japon kamuoyunun güneydeki asillerle dost oldukları bilinen bir gerçektir. Dahası Nanking'in kuzey birliklerince ele geçirilmesi Japon vatandaşlarına ıstırap verdi. Bu hazırlık taleplerini başlattı ve Eylül sonunda ciddi bir durum olabilecek tehdit ancak Çin'in özür dilemesiyle

engellendi. Fakat büyük miktarlardaki düzensiz birliklerin dağıtılmaması olması nedeniyle, karışıklık ve dış protesto tehlikesi hala devam etmektedir. Bununla birlikte 6 Ekim'de Yuan Shih-Kai beş yıllığına başkan seçildiğinde Çin hükümetini ilk tanıyan Japonya'ydı. Amerika Birleşik Devletleri ve Meksika cumhuriyeti geçen baharda tanıldılar.

Sonuçta hem bölgesel ve hem de uluslararası oldukça önemi olduğundan yılın başında gözler Çin ve Rus ilişkilerine döner. Rus bakan 12 Aralık'ta şu anda Pe-chi-li, Peking ve Tientsin'da olan yabancı muhafızları çekmeyi teklif etti, kendi birliklerini tek başına çekmeye hazır olduğunu ima etti fakat 24 Aralık'ta Çin hükümetinin bu hususta diğer güçlerle genel bir anlaşma yapmakta ısrar ettiği bildirildi.

Amerika Birleşik Devletlerinin Dış İlişkileri

Amerika Birleşik Devletleri'nde hakem kararıyla çözüm planlarına doğal olarak oldukça fazla menfaat ilişkilendirildi ve devlet bakanı uluslararası barışı korumak maksadıyla Nisan ayında bir proje ilan etti. Bir ihtilafın olağan diplomatik araçlarla anlaşmaya varamadığı durumlarda, konu bir komisyonun önüne getirilmekte ve rapor için beklemekte iken ihtilaf içindeki taraflar birliklerini hareket ettirilmemeli ve silah artırımına gitmemelidir. Şimdiye kadar çeşitli ülkelerden çok miktarda müspet cevap alındı ve bu planı bulunduran yedi anlaşma üzerinde uzlaşma sağlandı. Birincisi bir Avrupalı hükümet olan, Hollanda ile Aralık'ta kararlaştırıldı.

Teknik olarak İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki Panama Kanalı Geçiş ücretleri konusundaki esas ayrılık Aralık 1912'de olduğu gibi devam etmektedir. Fakat 14 Kasım 1912 tarihli İngiliz notasına cevaben 17 Ocak'taki notada, 1912 Panama Kanal Kanununun Hay-Pauncefote anlaşmasını ihlal etmediğini ve şimdiye kadar henüz hakemlik için teklifin bulunmadığını Knox uzunca savundu. 1 Mart'taki İngiliz cevabı kanunun yasalaştırılmasının, anlaşmayla yasaklanan bir ayrımcılığı oluşturduğunu savundu ve tekrar hakem kararıyla çözmeyi teklif etti. O günden beri konu ile ilgili yayınlanmış diplomatik yazışma yoktur. Bu dergide Profesör Reinsch'in 1912 yılına ait diplomatik ilişkiler konusunda yayınlanan incelemesindeki ifadeleri değiştirmek üzere yapılan ve söylenen bir şey yok. İngiltere'deki çalışan Amerikan Büyükelçisi Joseph H. Choate, 5 Aralık 1913'de anlaşma görüşmelerinde ne Hay, ne Lord Pauncefote'un ne de kendisinin anlaşmanın bütün ülkelerin gemilerinin boğazdan aynı koşullarda geçmesinden başka bir beklentilerinin olmadığını açıkladı. Choate kanunun geçerliliğini koruması halinde yabancı ülkelerde Amerika Birleşik Devletlerinin anlaşmalarına uyma isteği konusunda bir itimsizlik hissini oluşması tehlikesini belirtti. Aynı zamanda 11 Ekim'de London Times, Başkan Wilson'un "Amerikan gemilerinin ücretsiz geçişinin anlaşma hükümlerine aykırı" olacağı konusunda ikna olduğunu ifade etti.

Başkan Wilson'un Times'ın kendisinin adına konuşamayacağı şeklinde eleştiride bulundu. Fakat 23 Aralık'ta Uluslararası ve Dış Ticari ilişkiler Meclis Komitesi Başkanı, 1912 Panama Kanal Kanunu'nda Birleşik Devletlerin kıyı taşımacılığı ile uğraşan ticaret gemilerine geçiş ücretinden muafiyet sağlayan esasların asgari iki yıl süreyle, geçici olarak durdurulmasını teklif etti. Müteakiben bu erteleme, Başkan'ın kanalı kullanan gemilerle ilgili diplomatik sorunların çözüldüğünü düşünmesi ve kanaldan elde edilen gelirlerin kanalın bakım masraflarına yetmemesi halinde, Başkan'ın emriyle iptal edilebilir. Bu teklifin geçerli olması durumunda diplomatik sorun tamamen çözümlenmese bile bir süreliğine ötelenebilir.

Birleşik Devletlerde yerel yasama yine uluslararası bir sorun oluşturdu. Birleşik Devletler ve Japonya ilişkileri açısından Kaliforniya'nın toprak edinme ve muhafaza yasaları işleri karmaşıktı. Japon hükümeti Nisan başında federal yetkilileri, Kaliforniya'da kanunun geçmesinin ve askıda kalmasının, Japonların kanunen uyruğa kabul edilemeyecek olan yabancıların bir yıldan daha uzun süreli kiralama yapmasını veya toprak edinmesini anlaşma esaslarına göre yasaklama haklarına müdahale edeceği için protesto etti. Başkan Wilson'un etkisi ve Bakan'ın şahsi gayretleri kanun teklifine bir değişiklik eklenmesini sağladı fakat vatandaşlık niteliği taşımayan yabancılara yalnızca üç yıllık kapsayan bir süreliğine kiralama hakkı tanıyan kanunun 19 Mayıs'ta imzalanması ne Başkan'ı ne de Japonları mutlu etti. Tekrarlanan protestolara karşılık olarak Washington hükümeti kanunun Japon vatandaşlarının anlaşma hükümlerinden doğan haklarının ihlal etmediğini savunmaya devam etti. Aynı zamanda, uluslararası pek çok iyi niyet talepleri ifade edilmesine rağmen Japon kamuoyu hala kırgındı. Her iki tarafça uygulanan takdire şayan diplomatik tutum memnuniyet verici bir alamettir. Fakat herhangi bir soruya mahal vermeyecek şekilde Birleşik Devletlerin federal yetkilileri ile eyalet yasaması arasındaki ilişkilerde günümüzün en ciddi ve uzun vadeli sorunu ile karşılaşmıştır. Japonya'nın yükselmesi ve onun kaçınılmaz eşitlik talepleri bütün medeni dünyada uzun zamandan beri Avrupalı uluslar tarafından talep edilen sosyal ve politik üstünlük geleneğinde devasa bir çatlağa neden oldu. Temelinde sosyolojik olan bu siyasi sorun, tavizlerle ve karşılıklı sınırlamalarla dengeli bir şekilde diplomatik olarak güvence altına alınırsa şanslıyız. Dünyanın değişik bölgelerinde uluslararası veya imparatorluklar arası sorunlardan birisi olan bu ırklar arası meseleden kaçınılmaya çalışılıyordu. Göçmenlik ve Japonya'nın karşı karşıya bulunduğu son derece önemli sosyal değişiklikler nedeniyle, sorun askıdaki yasa bağlamında hem Japonya ve hem de Birleşik Devletler için kolay değildir

Meksika'da devam eden karışıklık nedeniyle Amerikan hükümeti pek çok hassas sorunla karşılaştı. Şubat ayında Başkan Madero'ya karşı, Komutan General Huerta'nın ayrılışını da beraberinde getiren bir isyan, Meksiko City'de General Huerta'nın geçici başkanlığında yeni bir hükümetin kurulmasıyla

sonuçlandı. Bu adımlar Başkan Madro ve taraftarlarının ölümüne neden oldu. Çeşitli bölgelerde yeni yönetime karşı isyanlar derhal başladı ve sonbaharda artan bir başarı ile yıl boyu devam etti. Karışıklıktan kaynaklanan mali zorluklar ve General Huerta'nın yeterli dış borç bulmadaki başarısızlığı Aralık ayında büyük kayıplara ve ciddi banka krizine neden oldu.

Birleşik Devletler şiddetin son bulmasını, daimi bir başkanın seçimini ve General Huerta'nın başkanlığa aday olmamasını çeşitli şekillerde talep etti. Bu koşullar kabul edilseydi, Amerikan hükümeti Meksika'daki hükümetin acil finansal ihtiyaçlarını karşılamak üzere yardım etmeye hazırdı. Her halükarda Başkan Wilson, General Huerta'yı tanımayı reddetti. Bu teklifler reddedildi. 26 Ekim'de General Huerta'nın aday olmadığı ve kimsenin başkan seçilemediği cansız bir seçimde, oyların çoğunu aldığı söylendi. Bundan önce General Huerta'nın emri ile 110 Kongre üyesi tutuklandı. 26 Ekim'de seçilen kongre, 9 Aralık'ta 26 Ekim Başkanlık seçiminin hükümsüz olduğunu ve General Huerta'nın Temmuz 1914'te yapılabilecek seçimlere kadar "Geçici Başkan"lığını ilan etti.

Birleşik Devletler zaman zaman başarısızca Meksika'ya silah ithalini engellemeye çalıştı ve her halükarda Meksika'daki yabancıların korunması zor bir görev olarak kaldı. Birleşik Devletlerin yardımı ile pek çok Amerikalı, resmi tavsiyeye uyararak Meksika'yı terk etti. Ve benzer şartlarda genellikle olduğu gibi Birleşik Devletler bizim kendi vatandaşımızın yanı sıra diğer ülkelerin yurttaşlarını da korumaya çalıştı. Diğer ulusların savaş gemileri bu konuda uygun olarak kendi üzerlerine düşenleri yapmak üzere Meksika sularında toplandı fakat İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve muhtemelen diğer ülkeler Meksika sorununda Birleşik Devletlerin çıkarlarının daha yakın olduğunu tanıdılar. Durumdaki zor şartların hafifletilmesine yönelik Amerikan çabalarının Avrupalı güçler tarafından hoş görülmesinin sorgulanmasını gerektirecek resmi bir neden varmış gibi görünmemektedir. Doğrusu Asquish'e zıt olarak ısrarlı basın raporları nedeniyle, 10 Kasım'da Meksika nedeniyle İngiltere ve Birleşik Devletler arasında hiçbir sürtüşmenin olmadığı ve İngiltere'nin iç işleri nedeniyle Meksika'ya müdahalesinin oluşmasına neden olabilecek hiçbir sorunun olamayacağı söylendi. Deniz kuvvetlerinin çıkarma yapmasının neredeyse her zaman teklif edilmesi bir yabancı güç için muhtemelen açıktı. Böyle bir adım çok ciddi sonuçlara neden olabilirdi. Bununla birlikte esas konu şimdiye kadar ne Amerikan ne de yabancı çıkarlarını korumak maksadıyla hiçbir Amerikan Deniz Piyadesinin çıkarılmamış olmasıdır. Meksika kamuoyu ve General Huerta tarafından Amerikan siyasetinin yurt içinden ve dışından yeterince desteklenmediği zannının oluşması muhtemeldir. Hiçbir başka neden olmasa da Avrupa basınında sık sık yer alan çoğunlukla Başkan Wilson'un politikası ile ilgili eleştiriler nedeniyle bu doğal olacaktır. Birleşik Devletlerde en iyisi kamuoyunun akıllıca Başkanı desteklemesidir.

Amacı “hukuka dayalı egemen hükümetin nizama uygun düzenin” yükseltilmesi ve metodu “barış ve onurun lehine hareket edenler, özel hakları koruyanlar ve anayasa ile sağlanmış sınırlamalara saygı duyanları” himaye etmekte kararlılık olan bu politika, Başkan Wilson’un “Birleşik Devletlerin bir daha asla fazladan bir avuç toprak fethetmek için uğraşmayacak” şeklindeki beyanatıyla başlar.

Meksika bağlamında bu politika, şiddetle hükümdara ihtiyacı olan bir ülkede açıkça tatmin edici Meksikalı lider yetersizliğinden, Meksika’da büyük miktarda yabancı finansal çıkarların olması ve Amerikan diplomasi tarihinin köklü gelenekleri nedeniyle karmaşıklaştı. Anayasal istikrara ve ekonomik refaha sahip Meksika’da, en yakın ve tamamen bağımsız komşumuzda Birleşik Devletlerin doğal ve hayati menfaati, yine Birleşik Devletlerin özgür iradesiyle, ortalamadan bile daha fazla başarılı olamayan bir ihtilalcinin, tanınmasının reddedilmesini de kapsar.

İsyancı bir başkanın, hukuken ifade edilerek uygun oranda vatandaş tarafından desteklenmedikçe, bundan sonra uluslararası alanda tanınmasından emin olamayacağını gösterilerek, isyanların çıkışındaki prim ortadan kaldırılabiliş Latin-Amerika ülkelerindeki egemenlik haklarına yardımda ve Birleşik Devletlerin çıkarlarının muhafaza edilmesinde hatırı sayılır ilerleme kaydederiz. Bu şartlar altında kızıldere kanı taşıyan General Huerta ve kökenleri İskoç-İrlandalı’sı olan Başkan Wilson arasındaki kişisel dayanıklılık testinin görünümü daha büyük meselelerin içinde kaybolur. Maalesef bunlar zamana bağlı olarak Meksika limanlarına yapılacak bir abluka ile mali baskının genişlemesini veya Meksika gümrüklerinin Birleşik Devletler Donanması tarafından toplanmasını ve hatta “komşuluk hakkının” kullanımını bile zorlayabilir. Fakat şimdiye kadar “sonsuz” sabır ve altında yatan maddi prensiplere vurgu yapan ifadeler başarıyla bu yılın diplomasisine damgasını vurdu.

Aynı zamanda Birleşik Devletler, bu prensiplerin uygulanması konusundaki hazırlığının en büyük ispatını Santo Domingo ve Nikaragua vakalarında gösterdi. Ekim 1912’de Dominik Cumhuriyetinde bir isyan başladı. Amerikan yardımı ile barış sağlandı ve 15 Aralık 1913’te düzenli bir seçim yapıldı. Santo Domingo’nun bir protestosuna rağmen seçimlerin özgürce yapılacağı yönündeki Dominik taahhüdüne Amerikalı yetkililer seçimin “gözlemcisi” olarak “moral destek” verdiler. Gümrük idaresi Amerikan kontrolünde devam etti. Nikaragua meselesinde Knox’un reddedilen anlaşmasının değiştirilmiş bir taslağı Bryan tarafından önerildi. Senato tarafından onaylanmadı, fakat bazı yeni tekliflerine güçlü bir şekilde muhalefet edilirken genel durumu geçen Temmuz’dan beri açıkça düzeldi. Aynı zamanda bir politika göstergesi olarak bu anlaşma önemlidir çünkü Amerikalılara, Nikaragua’nun savaş açma yetkisine, yabancı devletlere Nikaragua topraklarında kontrol veya yerleşme hakkı vermeye vesile olacak anlaşmalarına ve yüklü miktarda kamu borçlanması

sözleşmelerine veto hakkı sağlamaktadır. Birleşik Devletler Cumhuriyetin bağımsızlığını korumak, gelirlerin toplanmasını denetlemek ve doksan dokuz yıllığına Pasifik sahilindeki donanma üssü kirası ile birlikte Nikaragua boyunca geçen okyanuslararası kanallarda münhasır haklar için ödeyeceği paradan yapacağı \$3,000,000 dan fazla yapılan harcamaları denetlemek için müdahale edebilir. Başka bir ifade ile Platt'ın değişikliğindeki prensipler Küba Anayasa'sında bir bütün halinde toplanarak bu defa Nikaragua'nın talebi ile tekrar teklif edilir. Honduras ve Salvador benzer anlaşmaları reddettiler; Costa Rica içerdiği egemenlik kısıtlamalarından çekinmektedir ve böyle bir anlaşmanın Orta Amerika Birliği projesini tehlikeye sokacağı iddiası ortaya atılır. Fakat Birleşik Devletlerin kontrolünde Brown Brothers and Company tarafından \$2,000,000'lık bir borç Nikaragua hükümetine anlaşmanın onaylanması sürecinde yardım etmek üzere planlanır.

Latin-Amerika Sorunları

Bütün bu maddeler yakında açılacak olan Panama kanalından kar edecek olan pek çok ülkenin farklı uluslararası çıkarlarına dokunur. 27 Ekimde "Latin-Amerika ülkeleri ile dostane ilişkiler ancak eşitlik temelinde sağlanabilir." şeklinde beyanat verirken Başkan Wilson için bu durum açık bir şekilde anlaşılmıştı. "Onların çıkarlarını, bizimkilerle uyuşup uyuşmadığını anlayarak onların dostu olduğumuzu ispat etmeliyiz. Dış politikayı gerçekten alçaltıcı olan maddi çıkarlar temelinde oluşturmak en tehlikeli şeydir." Başkan yönetilenin rızasının alınması ve onların çıkarları için olması ile yönetimin geliştirileceğini ve Latin-Amerikan ülkelerinin ister Amerikalı ve ister Avrupalı olsun imtiyaz sahipliği olan, üstünlükleri 'her zaman tehlikeli ve tolere edilmezliğe yatkın olan' ülkelerden korunmasını ummaktadır. Aslında bu "yardımcı olmayı görev addettiğimiz kaçınılmaz buyunduruktan azat etme" dir.

Ve menfaat Lord Cowdray'ın firmasının (S.Pearson and Son) temsilcisi Elibank Lordu Murray (Liberal Partinin Denetim Kurulu Başkanı) tarafından Ekvador ve Costa Rica ile imzalanan sözleşmeler etrafında toplandı. Bu çok cömert sözleşmeler esasen 17 Temmuzda Churchill'in ifade ettiği gibi inşa edilmiş veya edilmekte olan 137 İngiliz donanma gemisinin yegane yakıt kaynağı olan petrol diğer bir ifade ile denizcilik yakıtı içindi. Bu kısaca bir petrol limanının kömür ikmal limanının ikamesi olmasını ima eder ve Trinidad'tan başka Birleşik Krallık'ta hali hazırda böyle bir deniz yakıtına uygun kaynak varmış gibi görünmemektedir. Fakat Ekvador ve Costa Rica ile yapılan sözleşmeler onaylanmadı ve Kasım sonlarında Lord Murray Kolombiya ile yapılacak olan geniş kapsamlı bir taslak sözleşmeyi geri çekti. Bu "uygulamadan doğan siyasi durumlardan kaynaklanmaktaydı" ve kısmen "yükselen dış sorunlar" sebebiyle oluşan bir durumdu. Böyle bir sözleşmeye dahil olmak İngiliz sermayesi tarafından canlandırılan Darien Körfezi'nde gelişme imkanıydı. Ve

Atrato Nehri körfezin başından yukarıya doğru, Kolombiya toprağını baştan başa geçen okyanuslararası kanal şeklinde bir güzergahtır. Ve 15 Şubat'ta Birleşik Devletlerin bir temsilcisi Panama'yı tanıması konusunda Kolombiya'yı teşvik etti ve bir tercih olarak Atrato güzergahı ve açığındaki iki adada deniz üssü oluşturmak üzere \$10,000,000'lık bir ödemeden bahsetti. Fakat bu görüşmeler başarısız kaldı.

Hatta daha geniş bir sosyal sorunun başka bir safhası Birleşik Devletlerin raporlarına göre Sir Edward Grey'in faaliyeti sırasında Kuzey Bolivya'da sözde mezalim olarak karşımıza çıktı. Kölelik koşullarının geçen yıl Doğu Peru'da yaşanan Putumayo vakasındaki kadar ciddi olduğu rapor edildi. "Angarya köleliğinin akrabasıdır." sisteminin devamından kaynaklanan bu genel sorun şimdiden Brezilya hükümetini yerel firmaların yanı sıra yabancı firmalarda çalışan yerli iş gücünü korumak üzere katı düzenlemelere yöneltti. Fakat bu sorunun tekrar etmesi ve İngiliz diplomatik yöntemi önemli bir siyasi sıkıntı oluşturdu. Bu durum Lord Haldane'nın, Birleşik Devletlerin Monroe Doktrini'nde Latin-Amerika'da "iyi yönetimin tesisi ve burada yaşayan herkes için adil tutum ve ticaret" yapabilme hakkının sağlanması sorumluluğunu üstlenmesi ile ilgili "tamamlanmaya ihtiyacı var" şeklindeki yorumunda açıktır. Elbette Başkan Wilson henüz böyle bir sorumluluğu üstlenmedi.

Uluslararası Konferanslar ve Uluslararası Hukuk

Uluslararası Hukuk Enstitüsü Ağustos ayında Oxford'da toplandı. Deniz Harp Hukukuna ait bir kılavuzun dünya devletlerine sunulmak üzere ikinci taslağı hazırlandı ve kabul edildi. Bu kılavuz denizde özel mülkiyete el konulabildiğini kabul eder; fakat böyle bir mülkiyetin bağımsızlığını varsayan ikinci bir kılavuz da hazırlanacaktır. 1873 yılında kurulan Enstitü tarafından oluşturulan uluslararası hukuk tarafından uygulanabilecek bütün kuralları içeren bir cilt yayınlanacak. Bu kurallar şu anda yıllıkların çeşitli ciltlerine dağılmış bulunmaktadır. Maalesef "Doğu'daki olaylar nedeniyle bir kısım milletin temsilcileri" toplantıya katılamadı.

Bu olaylar belki açıkça duygusuz ve karmaşık Hague'daki Uluslararası Barış Kongresi'nden de sorumludur. Fakat Barış Sarayı 28 Ağustos'ta tahsis edildi ve kongre Hague'daki Üçüncü Barış Konferansının programının maddeleri olarak kapsamlı on dört soru serisi tespit etti. 1914 için önerilen bu konferans, Alman Dışişleri Bakanlığının 26 Kasım'da ifade edilen resmi görüşüne göre, muhtemelen 1916 veya 1917'den önce toplanamayacak. Öne sürülen sebep programın tespit edilmesinde ortaya çıkan sorunlardır. 6 Mayıs'ta Hague Hakem Mahkemesi Türk-İtalyan savaşında İtalyanların iki Fransız vapuruna el koymasıyla oluşan \$32,800'lık zarara hükmetti. Uluslararası bir mahkeme Amerikan ve İngiliz vatandaşlarının parasal taleplerini çözümlemek üzere ilk kez 13 Mayıs'ta Washington'da toplandı. Ve bütün yıl boyunca İngiliz-

Amerikan komiteleri 1914'te yapılacak olan iki ulus arasındaki barışın 100. yılı kutlamalarının düzenlemeleri için işbaşındaydı.

Uluslararası Hukuk Birliği Ekim ayında Madrid'de toplandı. Farklı konferanslarda müzakerelerdeki görüş açısından bazı farklılıklar gösteren havacılıkla ilgili düzenlemeler kabul edildi. Kısaca her ülke için topraklarının üstündeki hava sahasında tam egemenlik teorisi kabul edildi, fakat "alttaki ülkelerin bu hakkına uygun olarak uçak geçiş özgürlüğü" herkese açık olmalıdır. Bu konuda geçen Fransız-Alman olayları ve son İngiliz yasası akla geldiğinde bu düzenlemeler özel ilgiyi hak eder.

Beyaz köle ticaretini önlemek üzere Haziran ayında Londra'da uluslararası bir konferans toplandı ve Kasım ayında Londra'da toplanan denizlerde güvenliği arttırmaya yönelik tedbirler hakkındaki hükümetler arası konferans 31 Aralık'ta hala devam ediyor. Hollanda hükümeti Panama Kanalı'nın açılması durumunda sarıhummanın yayılmasına engel olacak tedbirleri almak üzere uluslararası bir komisyonun toplanmasını Birleşik Devletlere teklif etti. Teklif olumlu karşılandı. Carnegie Barış Vakfının himayesinde önemli bir uluslararası komisyon son Balkan Harbi'nin icrasını incelemektedir fakat henüz raporunu tamamlamamıştır.

Mayıs ayında Bern'deki bir konferansta Fransız ve Alman Sosyalist Başkan Yardımcıları militarizme karşı ortak bir karara vardılar. Eylül ayında Manchester'da toplanan İngiliz Ticaret Birliği Kongresi bir Alman teklifi olan uluslararası işgücü hareketinin savaşı önleyebileceği teklifini kuvvetli bir şekilde onayladı ve daha önce Temmuz ayında Uluslararası Madenciler Birliği Karlsbad'da kömür çıkarmayı durdurmanın savaşı engelleyebileceği hususu daha somut bir şekilde tartışıldı. Delegeleri çeşitli işçi sorunları ve sıradan grevler üzerinde tartışmaya çekme çabası, zihinlerini alenen meşgul eden esas olan savaşın önlenmesi konusu tarafından sık sık engellendi.